

A9-0229/2023

3.7.2023

PRANEŠIMAS

Komisijos 2022 m. ataskaita dėl Bosnijos ir Hercegovinos
(2022/2200(INI))

Užsienio reikalų komitetas

Pranešėjas: Paulo Rangel

TURINYS

	Psl.
PASIŪLYMAS DĒL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS	3
AIŠKINAMOJI DALIS	24
INFORMACIJA APIE PRIĒMIMĄ ATSAKINGAME KOMITETE	25
GALUTINIS VARDINIS BALSAVIMAS ATSAKINGAME KOMITETE	26

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

Komisijos 2022 m. ataskaita dėl Bosnijos ir Hercegovinos (2022/2200(INI))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos susitarimą¹,
- atsižvelgdamas į 2021 m. rugsėjo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/1529, kuriuo nustatoma Pasirengimo narystei paramos priemonė (PNPP III)²,
- atsižvelgdamas į ES ir Bosnijos ir Hercegovinos stabilizacijos ir asociacijos parlamentinio komiteto pirmojo ir antrojo posėdžių, vykusių atitinkamai 2015 m. lapkričio 5 ir 6 d. ir 2021 m. birželio 17 d., rezultatus,
- atsižvelgdamas į 2016 m. vasario 15 d. Bosnijos ir Hercegovinos pateiktą paraišką dėl narystės ES,
- atsižvelgdamas į 2018 m. gegužės 17 d. Sofijoje, 2020 m. gegužės 6 d. Zagrebe, 2021 m. spalio 6 d. Brdo pri Kranju ir 2022 m. gruodžio 6 d. Tiranoje vykusių ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimų deklaracijas,
- atsižvelgdamas į 2020 m. lapkričio 10 d. Sofijos aukščiausiojo lygio susitikimą, įskaitant deklaraciją dėl bendros regioninės rinkos ir deklaraciją dėl Vakarų Balkanų žaliosios darbotvarkės,
- atsižvelgdamas į 2022 m. lapkričio 3 d. vykusio devintojo Berlyno proceso aukščiausiojo lygio susitikimo rezultatus,
- atsižvelgdamas į 2021 m. lapkričio 4 d. Tarybos sprendimą (ES) 2021/1923 dėl paramos priemonės pagal Europos taikos priemonę Bosnijos ir Hercegovinos ginkluotųjų pajėgų pajėgumų stiprinimui remti³,
- atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio 1 d. Tarybos sprendimą (ES) 2022/2353 dėl paramos priemonės pagal Europos taikos priemonę Bosnijos ir Hercegovinos ginkluotųjų pajėgų pajėgumų stiprinimui⁴,
- atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 24 d. ir 25 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas,

---

¹ [OL L 164, 2015 6 30, p. 2.](#)

² [OL L 330, 2021 9 20, p. 1.](#)

³ [OL L 391, 2021 11 5, p. 45.](#)

⁴ [OL L 311, 2022 12 2, p. 149.](#)

- atsižvelgdamas į 2022 m. birželio 23 d. ir 24 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas dėl Ukrainos, Vakarų Balkanų, paraiškų dėl Ukrainos, Moldovos Respublikos bei Sakartvelo narystės ES ir išorės santykių,
- atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio 15 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas, kuriomis Bosnijai ir Hercegovinai suteikiamas ES šalies kandidatės statusas,
- atsižvelgdamas į 2019 m. gegužės 29 d. Komisijos komunikatą „Komisijos nuomonė dėl Bosnijos ir Hercegovinos paraiškos dėl narystės Europos Sąjungoje“ (COM(2019)0261) ir prie jo pridėtą analitinę ataskaitą (SWD(2019)0222),
- atsižvelgdamas į 2020 m. vasario 5 d. Komisijos komunikatą „Stojimo proceso stiprinimas. Įtikima ES perspektyva Vakarų Balkanų šalims“ (COM(2020)0057),
- atsižvelgdamas į 2020 m. balandžio 29 d. Komisijos komunikatą „Parama Vakarų Balkanų šalims kovoti su COVID-19 ir atsigausti po pandemijos. Komisijos indėlis rengiantis 2020 m. gegužės 6 d. ES ir Vakarų Balkanų šalių vadovų susitikimui“ (COM(2020)0315),
- atsižvelgdamas į 2020 m. spalio 6 d. Komisijos komunikatą „Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planas“ (COM(2020)0641),
- atsižvelgdamas į 2022 m. spalio 12 d. Komisijos komunikatą „2022 m. komunikatas dėl ES plėtros politikos“ (COM(2022)0528),
- atsižvelgdamas į 2022 m. spalio 12 d. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „2022 m. ataskaita dėl Bosnijos ir Hercegovinos“ (SWD(2022)0336),
- atsižvelgdamas į 2021 m. balandžio 14 d. Komisijos komunikatą „2021–2025 m. ES kovos su organizuotu nusikalstamumu strategija“ (COM(2021)0170),
- atsižvelgdamas į 2020 m. spalio 7 d. Komisijos komunikatą „Lygybės sąjunga. ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginis planas“ (COM(2020)0620),
- atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją,
atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją,
- atsižvelgdamas į 1991 m. vasario 25 d. priimtą Konvenciją dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste,
- atsižvelgdamas į 2005 m. spalio 20 d. UNESCO konvenciją dėl kultūros raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo,
- atsižvelgdamas į 2003 m. spalio 17 d. UNESCO nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvenciją,
- atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 21 d. Tarybos patvirtintą ES saugumo ir gynybos strateginį kelrodį,

- atsižvelgdamas į Europos Audito Rūmų (Audito Rūmai) 2022 m. sausio 10 d. specialiąją ataskaitą 01/2022 „ES parama teisei valstybei Vakarų Balkanuose: nepaisant pastangų, esminės problemos neišspręstos“ ir Audito Rūmų 2021 m. birželio 3 d. specialiąją ataskaitą 09/2021 „Dezinformacija, daranti poveikį ES: pažabota, bet neįveikta“,
- atsižvelgdamas į 2019 m. gruodžio 5 d. ekspertų ataskaitą dėl teisinės valstybės klausimų Bosnijoje ir Hercegovinoje,
- atsižvelgdamas į 2005 m. kovo 11 d. Venecijos komisijos nuomonę dėl konstitucinės padėties Bosnijoje ir Hercegovinoje bei vyriausiojo įgaliotinio įgaliojimų ir į jos vėlesnes rekomendacijas dėl konstitucinių klausimų Bosnijoje ir Hercegovinoje,
- atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 14 d. Venecijos komisijos nuomonių ir ataskaitų dėl Rinkimų įstatymo stabilumo rinkinį,
- atsižvelgdamas į atitinkamas Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus, priimtus ieškovų, įskaitant Azrą Zornić⁵, Dervo Sejdićų, Jakobą Finci⁶ ir kt., naudai,
- atsižvelgdamas į 2020 m. birželio 17 d. pasirašytą Mostaro susitarimą dėl rinkimų surengimo Mostare,
- atsižvelgdamas į 2022 m. birželio 12 d. politinį susitarimą dėl principų siekiant užtikrinti, kad Bosnija ir Hercegovina veiktų taip, kad būtų daroma pažanga kelyje į Europą,
- atsižvelgdamas į organizacijos „Transparency International“ 2022 m. korupcijos suvokimo indeksą, kuriame Bosnija ir Hercegovina yra 110 vietoje iš 180 šalių,
- atsižvelgdamas į 2022 m. lapkričio 2 d. vyriausiojo įgaliotinio taikos susitarimui Bosnijoje ir Hercegovinoje įgyvendinti 62-ąją ataskaitą ir ankstesnes ataskaitas Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui,
- atsižvelgdamas į 2022 m. lapkričio 2 d. JT Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 2658 (2022), kuria ES pajėgų Bosnijoje ir Hercegovinoje (EUFOR) įgaliojimai buvo pratęsti iki 2023 m. lapkričio 2 d.,
- atsižvelgdamas į 2022 m. birželio 29 d. Šiaurės Atlanto Tarybos susitikimą Madride ir į NATO Madrido aukščiausiojo lygio susitikimo deklaraciją,
- atsižvelgdamas į 2023 m. vasario 14 ir 15 d. vykusį NATO užsienio reikalų ministrų susitikimą,
- atsižvelgdamas į Deitono taikos susitarimą, kuriuo suteikti įgaliojimai Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) misijai Bosnijoje ir Hercegovinoje,

---

⁵ 2014 m. liepos 15 d. sprendimas.

⁶ 2009 m. gruodžio 22 d. sprendimas.

- atsižvelgdamas į Bosnijos ir Hercegovinos konstituciją, kurioje nurodyta, kad šalyje yra trys valstybinės kalbos, ir į Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos subjekto bei į Serbų Respublikos subjekto konstitucijas,
  - atsižvelgdamas į savo 2015 m. liepos 9 d. rezoliuciją dėl Srebrenicos žudynių metinių minėjimo⁷,
  - atsižvelgdamas į savo 2015 m. gruodžio 17 d. rezoliuciją dėl 20-ųjų Deitono taikos susitarimo metinių⁸,
  - atsižvelgdamas į savo 2020 m. birželio 19 d. rekomendaciją Tarybai, Komisijai ir Komisijos pirmininkės pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl Vakarų Balkanų po 2020 m. aukščiausiojo lygio susitikimo⁹,
  - atsižvelgdamas į savo 2021 m. gruodžio 15 d. rezoliuciją dėl bendradarbiavimo kovos su organizuotu nusikalstamumu Vakarų Balkanuose srityje¹⁰,
  - atsižvelgdamas į savo 2022 m. birželio 8 d. rekomendaciją Tarybai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl ES užsienio, saugumo ir gynybos politikos po Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą¹¹,
  - atsižvelgdamas į 2022 m. lapkričio 23 d. rekomendaciją Tarybai, Komisijai ir Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl naujos ES plėtros strategijos¹²,
  - atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Bosnijos ir Hercegovinos,
  - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnį,
  - atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A9-0229/2023),
- A. kadangi plėtra yra veiksmingiausia ES užsienio politikos priemonė, viena iš sėkmingiausių Sąjungos politikos priemonių ir geostrateginė investicija į ilgalaikę taiką, demokratiją, klestėjimą, stabilumą ir saugumą visame žemyne; kadangi plėtros politika yra skatinama ir raginama skleisti ES pagrindines vertybes;
- B. kadangi ES privalo tesėti savo pažadus, o šalių kandidačių politiniai lyderiai privalo parodyti tikrą politinę valią įgyvendinti reformas; kadangi vis atidedamas prisijungimo procesas ir šalių kandidačių politikos lyderių tikros politinės valios nebuvimas labai sumažino prisijungimo prie ES veiksmingumą ir piliečių paramą šiam procesui;

⁷ [OL C 265, 2017 8 11, p. 142.](#)

⁸ [OL C 399, 2017 11 24, p. 176.](#)

⁹ [OL C 362, 2021 9 8, p. 129.](#)

¹⁰ [OL C 251, 2022 6 30, p. 87.](#)

¹¹ OL C 493, 2022 12 27, p. 136.

¹² OL C 167, 2023 5 11, p. 105.

- C. kadangi Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą susilpnino saugumą ir stabilumą Europos žemyne, parodė strateginę ES integracijos būtinybę ir dar labiau pabrėžė šalių kandidačių politikos suderinimo su bendra užsienio ir saugumo politika (BUSP) svarbą; kadangi tai įžiebė naują plėtros kibirkštį ir paskatino ES paspartinti tam tikrus dalykus, kurie jau seniai turėjo būti pateikti Vakarų Balkanams;
- D. kadangi kiekviena plėtros šalis turėtų būti vertinama pagal savo pasiekimus, ypatingą dėmesį skiriant pagrindinėms reformoms ir remiantis Kopenhagos kriterijais dėl teisinės valstybės, pagrindinių teisių, demokratijos standartų, teismų nepriklausomumo, mažumų teisių ir žiniasklaidos laisvių;
- E. kadangi Vakarų Balkanų šalių ateitis – Europos Sąjungoje; kadangi akivaizdi dauguma Bosnijos ir Hercegovinos gyventojų trokšta euroatlantinės integracijos dėl tvarios taikos, stabilumo, demokratijos ir gerovės;
- F. kadangi Bosnijai ir Hercegovinai suteiktas ES šalies kandidatės statusas; kadangi jos tolesnė pažanga siekiant narystės ES priklauso nuo 14 pagrindinių prioritetų, nustatytų Komisijos nuomonėje dėl jos paraiškos dėl narystės ES, įvykdymo; kadangi Taryba paragino Bosnijos ir Hercegovinos vadovus skubiai užbaigti konstitucines ir rinkimų reformas;
- G. kadangi Bosnijai ir Hercegovinai siekiant įstoti į ES reikia tikro susitaikymo, grindžiamo šalies ir jos subjektų įvairove ir daugiakultūriškumu, taip pat pagarba jos vienybei, suverenumui ir teritoriniam vientisumui, lygiomis teisėmis ir jokių jos piliečių nediskriminavimu, kaip to reikalaujama pagal ES standartus ir vertybes;
- H. kadangi nuo karo pabaigos praėjus daugiau kaip 25 metams, šalyje tebėra daug politikos elito skatinamo gilaus susiskaidymo, Serbų Respublikos subjekto vadovų kurstomų bandymų atsiskirti ir iššūkių teisinės valstybės, valdymo, atskaitomybės, saviraiškos bei žiniasklaidos laisvės ir korupcijos srityse, kasmet paskatinančių išvykti tūkstančius žmonių; kadangi diskriminacija etninės kilmės, lyties ir seksualinės orientacijos pagrindu bei mažumų teisių apsauga tebekelia iššūkių;
- I. kadangi 2023 m. kovo 23 d. Serbų Respublikos Nacionalinė Asamblėja priėmė Serbų Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimus, kuriais vėl įvedamos baudžiamosios sankcijos už garbės ir orumo įžeidimą, ir Serbų Respublikos subjekto prezidentas Milorad Dodik paskelbė apie planus priimti „užsienio agentų“ įstatymą;
- J. kadangi ES yra pagrindinė Bosnijos ir Hercegovinos politinė, prekybos ir investicijų partnerė ir didžiausia finansinės paramos teikėja, ypač pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP III), Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planą ir Makrofinansinės paramos programą;
- K. kadangi subjektai, atsakingi už tiesioginį ir netiesioginį piktavališką trukdymą ir dezinformaciją, nori pasėti nesutarimus, smurtą ir įtampą tarp skirtingos etninės kilmės asmenų bei taip destabilizuoti Bosniją ir Hercegoviną ir visą Vakarų Balkanų regioną, ypač vykstant Rusijos agresijos karui prieš Ukrainą; kadangi tokiais veiksmais siekiama parodyti, kad ES yra nepatikima ir nesuinteresuota partnerė Vakarų Balkanams;

Įsipareigojimas siekti narystės ES

1. palankiai vertina Europos Vadovų Tarybos sprendimą pasikeitus geopolitinėms aplinkybėms suteikti Bosnijai ir Hercegovinai ES šalies kandidatės statusą, jei bus imtasi tam tikrų veiksmų, kad būtų sustiprintas šalies pasirengimas stojimo deryboms; pakartoja aiškiai remiantis Bosnijos ir Hercegovinos integraciją į ES, grindžiamą vienybe, suverenitetu ir teritoriniu vientisumu;
2. pripažįsta Vakarų Balkanų svarbą ES plėtros politikoje ir primygtinai ragina ES, atsižvelgiant į Bosnijos ir Hercegovinos pasiekimus, paspartinti jos stojimo procesą;
3. giria greitą 2022 m. spalio mėn. surengtų visuotinių rinkimų rezultatų įgyvendinimą, naujos valstybės lygmens vyriausybės paskyrimą, koalicijos programos pasirašymą ir politinių sprendimų priėmimo atnaujinimą; palankiai vertina Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos prezidento ir dviejų viceprezidentų paskyrimą ir vyriausybės sudarymą Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos ir jos kantonų lygmeniu; apgailestauja dėl politinių kliūčių, kurios trukdė užbaigti šį procesą ir kurias vidaus subjektai turėjo įveikti; pažymi vyriausiojo įgaliotinio įsikišimą padedant išeiti iš politinės aklavietės; pabrėžia, jog tam, kad kelyje į ES reikalingų reformų procesai būtų sėkmingai tęsiami, yra svarbu, kad valdžios institucijos veiktų visais lygmenimis;
4. ragina visas politinės valdžios institucijas pasinaudoti proga siekti prasmingos pažangos įgyvendinant 14 svarbiausių prioritetų, atsižvelgiant į visų piliečių lūkesčius, laikantis institucijų atskaitomybės principo ir saugant šio proceso kokybę bei skaidrumą; apgailestauja dėl lėto įgyvendinimo nuo 2019 m.; ragina visus politinius subjektus pašalinti institucines kliūtis, vėlinančias svarbių sprendimų priėmimą, tų kliūčių nebekurti ir jas įveikti tam, kad nebūtų vėl grįžta prie obstruktyvios politikos ir nacionalistinės retorikos, pademonstruoti ryžtą vykdyti reikalingas su ES susijusias reformas, suteikti joms prioritetą ir daryti reikšmingą jų įgyvendinimo pažangą vykdant Komisijos rekomendacijoje ir 2022 m. birželio 12 d. Briuselio politiniame susitarime dėl principų, kaip užtikrinti veikiančios Bosnijos ir Hercegovinos pažangą, išdėstytas priemones;
5. pabrėžia, kad Bosnijos ir Hercegovinos stojimo į ES kelias turi būti susietas su veikiančiomis demokratinėmis institucijomis, teisine valstybe, geru valdymu, kova su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, pagarba pagrindinėms teisėms, lygybei ir visų piliečių nediskriminavimu;
6. ragina visoje šalyje savo priemones nuosekliai koordinuoti, suderinti ir pritaikyti pagal ES standartus, o ES standartus integruoti į visas politikos sritis, taip pat gerinti reformų planavimą ir stebėseną vykdant politinį ir techninį koordinavimą, o kompetentingoms Bosnijos ir Hercegovinos institucijoms, be kita ko, nebeatidėliojant ir priimant nacionalinę ES *acquis* perėmimo programą;
7. ragina Komisiją ir Europos išorės veikslių tarnybą (EIVT) toliau teikti finansinę ir techninę paramą remiant Bosnijos ir Hercegovinos integraciją į ES, grindžiamą jos pasiekimais ir griežtomis sąlygomis, toliau skatinti reformų procesus ir reikalauti atskaitomybės už juos, jų skaidrumo ir įtraukumo, paskelbti išsamius 14 pagrindinių prioritetų paaiškinimus ir vertinimo kriterijus siekiant labiau informuoti piliečius apie integracijos į ES naudą ir stiprinti stebėsenos pajėgumus Bosnijoje ir Hercegovinoje;

ragina koordinuotai bendradarbiauti su Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijomis, kuriant ES integracijai palankias sąlygas, ir su atitinkamais partneriais; šiomis aplinkybėmis palankiai vertina 2023 m. gegužės 17 d. Bosnijoje ir Hercegovinoje vykusį pirmąjį Aukšto lygio politinio forumo susitikimą;

8. pakartoja savo susirūpinimą dėl kaltinimų dėl už kaimynystę ir plėtrą atsakingo Komisijos nario vaidmens; primena Komisijos narių pareigas veikti sąžiningai, diskretiškai ir nepriklausomai, laikantis Komisijos narių elgesio kodekso; dar kartą primygtinai ragina Komisiją pradėti nepriklausomą ir nešališką tyrimą, ar už kaimynystę ir plėtrą atsakingo Komisijos nario elgesys ir vykdoma politika nepažeidžia Komisijos narių elgesio kodekso ir Komisijos nario pareigų pagal Sutartis;
9. dar kartą patvirtina civilinėje srityje remiantis Vyriausiojo įgaliotinio biuro įgaliojimus, tiksliau, įgaliojimus, susijusius su stabilumo ir demokratinių procesų skatinimu Bosnijoje ir Hercegovinoje, o karinėje srityje – įgaliojimus EUFOR operacijai ALTHEA prižiūrint Deitono taikos susitarimo įgyvendinimą, kol šalis įvykdys darbotvarkę „5+2“ ir baigsis jos tarptautinė priežiūra;
10. ragina Komisiją ir EIVT pozityviai bendradarbiauti su Vyriausiojo įgaliotinio biuru ir EUFOR ALTHEA bei kliautis jais siekiant išsaugoti stabilumą Bosnijoje ir Hercegovinoje ir taip palengvinti stojimą į ES; ragina ES valstybes nares remti šį bendradarbiavimą ir skubiai imtis atsako priemonių dėl Rusijos keliamų iššūkių Europos saugumui, didėjančios įtampos Bosnijoje ir Hercegovinoje ir separatistinių veiksmų, silpninančių Deitono taikos susitarimą;
11. palankiai vertina EUFOR ALTHEA įgaliojimų pratęsimą iki 2023 m. lapkričio mėn.; primena, kad šiai misijai vis dar tenka pagrindinis vaidmuo užtikrinant Bosnijos ir Hercegovinos saugumą ir stabilumą, įskaitant tai, kad ji padeda išminuoti sausumos teritorijas; šiuo atžvilgiu palankiai vertina perteklinių šaudmenų ir ginklų naikinimo stebėseną ir kontrolę; ragina ES ir jos tarptautinius partnerius užtikrinti tolesnę EUFOR ALTHEA pajėgų dislokavimą ir ateityje atnaujinti šios operacijos įgaliojimus, taip pat stiprinti pajėgumus, pritaikyti juos pagal operatyvinius poreikius, taip pat ir tiems atvejams, jei kiltų staigi grėsmė ir tektų greitai reaguoti; ragina apsvarstyti galimybę dislokuoti personalą ir papildomus EUFOR ALTHEA pajėgumus Brčko apygardoje;
12. palankiai vertina ESBO veiklą Bosnijoje ir Hercegovinoje, įskaitant jos dalyvavimą ginklų kontrolės veikloje, saugumo sektoriaus reformoje, karo nusikaltimų tyrimuose ir kovojant su prekyba žmonėmis; pabrėžia jos veiklą lyčių lygybės srityje ir paramą geram valdymui, žiniasklaidos reformai, pilietinei visuomenei, žmogaus teisių iniciatyvoms ir konfliktų prevencijai; pripažįsta Bosnijos ir Hercegovinos dialogą su ESBO skatinant stabilumą ir susitaikymą;
13. giria vis didesnę Bosnijos ir Hercegovinos politikos suderinimą su ES BUSP; ragina šią sritį tobulinti toliau ir vengti su ja nederančių užsienio politikos pozicijų; primygtinai ragina visus veikėjus nevienareikšmiškai pasmerkti Rusijos viso masto invaziją į Ukrainą ir užtikrinti veiksmingą visų tikslinių sankcijų, taikomų pagal suderintą BUSP, ypač sankcijų Rusijai ir Baltarusijai, įgyvendinimą;
14. palankiai vertina Bosnijos ir Hercegovinos balsavimą už atitinkamas JT Generalinės Asamblėjos rezoliucijas ir už Rusijos pašalinimą iš Žmogaus teisių tarybos; tačiau

apgailestauja dėl Serbų Respublikos subjekto vadovų prorusiškos pozicijos ir Vladimirui Putinui skirto garbės apdovanojimo; griežtai smerkia 2023 m. gegužės 23 d. ir 24 d. vykusį Milorado Dodiko ir Serbų Respublikos Nacionalinės Asamblėjos pirmininko Nenado Stevandičiaus vizitą į Maskvą ir jų susitikimus su Vladimiru Putinu bei kitais aukšto lygio Rusijos politiniais veikėjais; tvirtai atmeta per šį vizitą padarytus pareiškimus ir skelbtą retoriką ir tebėra labai susirūpinęs dėl ryšių su aukštesnio rango Rusijos pareigūnais padarinių saugumui; smerkia susitikimus su aukšto lygio Irano politiniais veikėjais ir susilaikymą balsuojant JT dėl Irano, kai toje šalyje šturkščiai pažeidinėjamos žmogaus teisės ir jos bepiločiai orlaiviai tiekiami Rusijai šios kare prieš Ukrainą; ragina Bosniją ir Hercegoviną įtikinamai atsiriboti nuo antidemokratiškos režimų;

15. tvirtai remia Bosnijos ir Hercegovinos tolesnius Euroatlantinės integracijos ir narystės NATO siekius ir ragina visus politinius veikėjus juos paremti konkrečiais politiniais veiksmais; palankiai vertina Bosnijos ir Hercegovinos gynybos ministro dalyvavimą 2022 m. NATO aukščiausiojo lygio susitikime Madride, NATO įsipareigojimą didinti pritaikytą paramą Bosnijai ir Hercegovinai, kad būtų stiprinamas jos vientisumas ir atsparumas, plėtojami pajėgumai ir palaikoma politinė nepriklausomybė, taip pat NATO pagalbos rinkinį Bosnijai ir Hercegovinai; taip pat palankiai vertina Tarybos sprendimą dėl 10 mln. EUR vertės paramos priemonės pagal Europos taikos priemonę Bosnijos ir Hercegovinos ginkluotosioms pajėgoms ir 2023 m. Bosnijos ir Hercegovinos ginkluotųjų pajėgų ir EUFOR bendradarbiavimo ir mokymo sutartį; ragina Bosniją ir Hercegoviną formuoti daugiataučius Bosnijos ir Hercegovinos ginkluotųjų pajėgų dalinius;
16. kuo griežčiausiai smerkia vis pasigirstančią kiršinančią Serbų Respublikos subjekto vadovų retoriką ir separatistinius įstatymus bei politiką, įskaitant nekonstitucinės vadinamosios „Serbų Respublikos dienos“ minėjimą ir kitus įtampą keliančius renginius, taip pat atsisakymą įgyvendinti Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinio Teismo nutartis; smerkia tai, kad aukšto rango Serbų vyriausybės pareigūnai dalyvavo nekonstituciniame „Serbų Respublikos dienos“ minėjime; pabrėžia, kad tokie veiksmai destabilizuoja Bosniją ir Hercegoviną, kenkia Deitono taikos susitarimui, prieštarauja Bosnijos ir Hercegovinos ES perspektyvai ir kelia pavojų galimybei gauti ES finansavimą; šiuo atžvilgiu apgailestauja dėl Serbų Respublikos subjekto vyriausybės sprendimo nutraukti diplomatinis ryšius su Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Valstijų oficialiais atstovais;
17. primygtinai ragina atitinkamas tarptautines ir ES institucijas atidžiai stebėti policijos pajėgų vystymą Serbų Respublikos subjekte, ypač stebėti, ar nėra formuojamos galimos sukarintos ar karinės pajėgos, kurios galėtų kelti papildomą įtampą bei grėsmę Bosnijos ir Hercegovinos saugumui bei stabilumui ir gali būti nesuderinamos su Deitono taikos susitarimu;
18. griežtai smerkia Serbų Respublikos subjekto valdančiosios daugumos bendrą deklaraciją dėl valstybinės nuosavybės ir Serbų Respublikos subjekto konstitucinio statuso apsaugos, kurioje paraginta įsteigti specialų padalinį, kuris stebėtų subjektų tarpusavio ryšius;

19. pakartoja savo raginimą taikyti tikslines sankcijas destabilizuojantiems Bosnijos ir Hercegovinos politiniams veikėjams, įskaitant tuos, kurie grasina jos suverenitetui ir teritoriniam vientisumui, visų pirma Miloradui Dodikui, taip pat kitiems aukšto rango Serbų Respublikos pareigūnams ir trečiųjų šalių pareigūnams, teikiantiems politinę ir materialinę paramą separatistinei politikai; ragina visas valstybes nares užtikrinti galimybę Tarybai patvirtinti šias sankcijas; primena, kad ES ribojamųjų priemonių sistema dėl padėties Bosnijoje ir Hercegovinoje galioja iki 2024 m. kovo 31 d.;
20. smerkia visą piktavališką tarptautinių ir regioninių subjektų kišimąsi į Bosnijos ir Hercegovinos reikalus, dezinformavimo kampanijas ir destabilizavimo pastangas, visų pirma Rusijos tęsiamą Vakarų Balkanų destabilizavimą; tebėra labai susirūpinęs dėl Serbų Respublikos subjekto vadovų ir Rusijos aukšto lygio politinių veikėjų bei aukštesnio rango pareigūnų glaudžių ryšių, vizitų ir susitikimų, grupuotės „Vagner“ galimo dislokavimo ir veiklos šalyje, taip pat dėl užsienio ir vidaus subjektų, įskaitant tuos, kurie skelbia, kad ES yra nepatikima ir nesuinteresuota partnerė, skleidžiamos Rusijos propagandinės retorikos;
21. ragina visas regiono šalis ryžtingai siekti Bosnijos ir Hercegovinos stabilumo ir teritorinio vientisumo, pasmerkti kiršinančios retorikos naudojimą ir konstruktyviai prisidėti prie Bosnijos ir Hercegovinos stojimo į ES pažangos;
22. ragina Komisiją, EIVT, ES delegaciją Bosnijoje ir Hercegovinoje ir Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas intensyviau skleisti informaciją apie glaudesnės integracijos naudą ir investuoti į komunikacines kampanijas, kuriomis būtų kovojama su užsienio įtaka ir piktavališka retorika, be kita ko, į tokias grėsmes būtų atsakoma faktais ir būtų plečiama „StratCom“ stebėseną, dėmesį sutelkiant į tarpvalstybinės dezinformacijos grėsmes; rekomenduoja užmegzti dialogą su Vakarų Balkanų pilietine visuomene ir privačiuoju sektoriumi kovos su dezinformacija pastangoms regione koordinuoti, įtraukiant vietos ekspertus; palankiai vertina ES biuro Bosnijoje ir Hercegovinoje pradėtą kampaniją integracijos į ES pažangai paskatinti, pavadintą „Pažanga jau pasiekama“;
23. ragina ES stiprinti bendradarbiavimą su Vakarų Balkanų partneriais siekiant stiprinti demokratinį atsparumą ir kovoti su hibridinėmis grėsmėmis, įskaitant kibernetinį saugumą, ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugą, apsirūpinimo maistu saugumą bei energetinį saugumą; primena, kad Strateginiame kelrodyje Taryba pripažino, kad saugumas ir stabilumas Vakarų Balkanuose vis dar nėra garantuotas ir kad dėl dabartinės Europos saugumo padėties pablogėjimo kyla galimo šalutinio poveikio rizika;
24. pabrėžia, kad teisinės valstybės, gero valdymo, kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, pliuralizmo, paramos laisvai ir nepriklausomai žiniasklaidai, pagrindinių teisių ir suderinimo su BUSP principai turės būti integruoti į ES PNPP III finansavimo tvarką, o ši tvarka turi būti grindžiama griežtomis sąlygomis, ir, jeigu tose srityse bus stebima regresija arba vis nebus daroma pakankama pažanga, nustatyta PNPP III reglamente, finansavimas turės būti koreguojamas arba net stabdomas; Komisija turės tai užtikrinti vykdydama visapusišką ir nuodugnią priežiūrą; pakartoja savo raginimą Komisijai parengti sąlygų taikymo gaires ir įgyvendinti Audito Rūmų specialiojoje ataskaitoje 01/2022 pateiktas rekomendacijas;

25. primena, kad ES finansavimas projektams Serbų Respublikos subjekte turi likti išaldytas tol, kol bus panaikintas Serbų Respublikos subjekto demokratinis regresas ir kol šio subjekto politika bus visiškai suderinta su BUSP, ypač ribojamųjų priemonių įgyvendinimo srityje; ragina Komisiją prieš atnaujinant lėšų teikimą Serbų Respublikos subjektui paklausti valstybių narių ir Europos Parlamento nuomonės;
26. ragina visoje šalyje, įskaitant vietos ir regionų administracines institucijas, gerinti lėšų panaudojimą; primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną visoje šalyje įdiegti veiksmingas ES lėšų finansinio valdymo, kontrolės ir audito sistemas; ragina teikti Bosnijai ir Hercegovinai tam reikalingą techninę ir finansinę pagalbą; pabrėžia, kad ES saugumo interesams naudinga ir jai tenka atsakomybė užtikrinti, kad ES lėšomis nebūtų stiprinami klientelistiniai tinklai ar korupcija;
27. ragina ES ir Vakarų Balkanų šalis sukurti veiksmingo Europos prokuratūros ir narystės siekiančių šalių bendradarbiavimo sistemą, užtikrinant, kad Europos prokuratūra galėtų veiksmingai įgyvendinti savo kompetenciją ES lėšų naudojimo Bosnijoje ir Hercegovinoje srityje; ragina Vakarų Balkanų šalis greitai sudaryti dvišalius darbinis susitarimus su Europos prokuratūra;
28. palankiai vertina tai, kad įsteigtos Bosnijos ir Hercegovinos Parlamentinės Asamblėjos Tautų Rūmų darbo grupės; ragina Bosniją ir Hercegoviną atnaujinti įsipareigojimą vesti ES politikos dialogą greitai prisijungiant prie reguliaraus tarpparlamentinio bendradarbiavimo Stabilizacijos ir asociacijos parlamentinio komiteto (SAPC) struktūroje, nes tai padėtų įgyvendinti 14 pagrindinių prioritetų; palankiai vertina tai, kad buvo susitarta dėl ES ir Bosnijos ir Hercegovinos SAPC taisyklių;
29. palankiai vertina Bosnijos ir Hercegovinos dalyvavimą inauguraciniame ir antrajame Europos politinės bendrijos aukščiausio lygio susitikime, bet pabrėžia, kad toks teigiamas dalyvavimas neturėtų būti alternatyva integracijai į ES;

Demokratija ir teisinė valstybė

30. pakartoja, kad teisinės valstybės principas ir institucijų sąžiningumas atlieka pagrindinį vaidmenį; primena, kad reikia suderintų, pasiekimais grindžiamų valstybės tarnybos standartų visuose Bosnijos ir Hercegovinos administravimo lygmenyse, kad būtų sudarytos sąlygos veikti profesionaliai, racionalizuotai, depolitizuotai ir atskaitingai viešojo administravimo sistemai, kuri galėtų teikti paslaugas Bosnijos ir Hercegovinos piliečiams; ragina Bosnijos ir Hercegovinos politinius veikėjus remti ir sukurti veikiančią koordinavimo struktūrą viešojo administravimo reformai valdyti; palankiai vertina pažangą skiriant svarbių valstybės agentūrų vadovus;
31. palankiai vertina tai, kad 2022 m. spalio mėn. surengti rinkimai iš esmės buvo gerai organizuoti ir konkurencingi ir kad per šią kampaniją buvo gerbiamos pagrindinės – asociacijų, susirinkimų ir saviraiškos – laisvės; tačiau apgailestauja, kad šie rinkimai vyko reformų stagnacijos, skaldančios retorikos aplinkybėmis, taip pat apgailestauja dėl politinių ir finansinių kliūčių, apie kurias pranešta, ir dėl kaltinimų prekiavus balsavimo punktų komisijų pozicijomis tarp politinių partijų bei dėl kitų stebėtojams praneštų pažeidimų, įskaitant socialinės paramos atvejus, plėtros ir viešosios infrastruktūros projektus, kuriuos rinkimų laikotarpiu inicijavo pareigas einantys prezidentai ar

vyriausybės; ragina valdžios institucijas imtis reikiamų priemonių, kad ateityje nekiltų problemų ir nebūtų piktnaudžiaujama viešosiomis lėšomis, taip pat spręsti nepakankamo skaidrumo ir atsakomybės už kampanijų finansavimą klausimus; reiškia susirūpinimą dėl viešųjų išlaidų, kuriomis siekta padaryti įtaką rinkėjams, dydžio;

32. atkreipia dėmesį į vyriausiojo įgaliotinio padarytus Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos rinkimų įstatymo ir konstitucijos pakeitimus, kuriais siekiama spręsti įvairius funkcionalumo klausimus; tačiau reiškia susirūpinimą dėl procesų laiko, skaidrumo ir konsultacijų trūkumo; ragina Vyriausiojo įgaliotinio biurą laikytis savo įgaliojimų, neleisti stiprėti politiniam ar etniniam susiskaldymui ir įtampai nei šalyje, nei platesniame regione, ir primena, kad Bonos įgaliojimais turėtų būti naudojamosi kraštutiniu atveju;
33. apgailestauja, kad politiniai veikėjai nesugebėjo suderinti konstitucijos ir rinkimų sistemos su Europos žmogaus teisių konvencija, nes nebuvo įgyvendinti Europos žmogaus teisių teismo sprendimai (Sejdićiaus-Finci, Zorić, Pilav ir Šlaku bylose); taip pat apgailestauja, kad vis dar neįgyvendintos Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinio Teismo nutartys, o tai neleidžia visiems piliečiams užtikrinti vienodų politinių teisių; ragina visus sprendimus priimančius asmenis pasiekti susitarimą, atitinkantį tarptautinių ir nacionalinių teismų nuosprendžius, taip pat 2022 m. birželio 12 d. Briuselio politinį susitarimą; remia skaidrias ir įtraukias reformas, kurios būtų grindžiamos išsamiais konsultacijomis ir viešu dialogu su pilietine visuomene, kurios leistų tvariai pertvarkyti Deitono taikos susitarimą pagal Europos standartus ir principus, įveikti susiskaidymą ir užtikrinti visų piliečių lygybę, nediskriminavimą ir tinkamą įvairių politinių atstovavimą visais valdžios sektoriaus lygmenimis pagal ES vertybes ir principus ir kuriomis būtų prisidedama prie pažangos kelyje į ES;
34. pakartoja, kad svarbu gerbti Deitono taikos susitarimo palikimą ir primena jo tikslą – užbaigti karą ir užtikrinti taiką; atkreipia dėmesį į valstybę sudarančiųjų tautų koncepciją, tačiau pabrėžia, kad ši koncepcija jokių būdu neturėtų lemti kitų piliečių diskriminacijos ar pagal ją neturėtų būti suteikta jokių papildomų teisių, palyginti su kitais Bosnijos ir Hercegovinos piliečiais, asmenims, kurie priskiria save vienai iš grupių; smerkia pareiškimus ir pasiūlymus, kuriais siekiama pakenkti Bosnijos ir Hercegovinos valstybingumui ir konstitucinėms vertybėms, ir primena, kad Bosnija ir Hercegovina turi šalinti savo konstitucinės sistemos trūkumus ir ją suderinti su ES standartais ir principais;
35. ragina Bosniją ir Hercegoviną suderinti partijų registravimo taisykles ir užtikrinti politinių partijų finansavimo skaidrumą laikantis tarptautinių standartų ir atitinkamų tarptautinių įstaigų rekomendacijų; pripažįsta veiksmus, kurių ėmėsi Centrinė rinkimų komisija, ir ragina stiprinti jos pajėgumus pagal jos teises procedūras; griežtai smerkia kai kurių Bosnijos ir Hercegovinos politinių veikėjų reiškiamą visų formų bauginimą ir grasinimus, nukreiptus prieš Centrinės rinkimų komisijos narius, ir ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas ir ES delegaciją pasiūlyti pagalbą Centrinės rinkimų komisijos nariams, jei šiems būtų grasinama; palankiai vertina Vyriausiojo įgaliotinio biuro įsikišimą 2022 m. birželio 7 d. siekiant pagerinti rinkimų proceso vientisumą ir sustiprinti Centrinės rinkimų komisijos vaidmenį po to, kai to nepadarė tarpžinybinė rinkimų reformos darbo grupė ir Bosnijos ir Hercegovinos Parlamentas;

primygtinai ragina imtis iniciatyvų, kuriomis šalyje būtų tobulinamas demokratinis procesas, demokratinės institucijos ir teisinė valstybė, pvz., įgyvendinti ES bandomąjį projektą dėl elektroninės rinkėjų tapatybės nustatymo sistemos įvedimo ir greitesnio rinkimų rezultatų perdavimo;

37. ragina skubiai imtis priemonių siekiant sustiprinti teisminių institucijų sąžiningumą, nepriklausomumą ir profesionalumą remiantis 14 pagrindinių prioritetų ir Priebe ataskaitos rekomendacijomis, be kita ko, taikant papildomas apsaugos priemones ir nuosekliai taikant objektyvias taisykles ir kriterijus dėl teisėjų ir prokurorų bylų paskirstymo, skyrimo, drausminės atsakomybės, karjeros, interesų konflikto ir turto tikrinimo, kad būtų atkurtas visuomenės pasitikėjimas; ragina panaikinti selektyvų teisingumą, neišnagrinėtų bylų sankaupas, korupciją, skaidrumo trūkumą ir nepakankamą priežiūrą, kurie trukdo piliečiams visapusiškai naudotis savo teisėmis; reiškia susirūpinimą dėl pranešimų apie politinį spaudimą ir pažeidimus vykdant aukšto rango teisėjų ir prokurorų atranką;
38. dar kartą ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas vadovaujantis Europos standartais priimti pakeitimus dėl sąžiningumo, naują Įstatymą dėl Aukštosios teismų ir prokuratūros tarybos ir naują Teismų įstatymą; todėl palankiai vertina tai, kad Ministrų taryba patvirtino Įstatymo dėl Aukštosios teismų ir prokuratūros tarybos pakeitimų projektą ir ragina Bosnijos ir Hercegovinos parlamentinę asamblėją jį patvirtinti; ragina valdžios institucijas leisti žurnalistams dalyvauti teismo procesuose ir ragina teismus skelbti savo sprendimu internete bei laiku atsakyti į prašymus dėl informacijos laisvės;
39. griežtai prieštarauja bet kokiam mėginimui kurti paralelines institucijas subjektų lygmeniu, nes taip pažeidžiama konstitucinė santvarka; šiuo atžvilgiu smerkia, kad Serbų Respublikos subjektas vėl priėmė Įstatymą dėl nekilnojamojo turto naudojamo viešosios valdžios veikimui, kurį Konstitucinis Teismas anksčiau panaikino, o vyriausiasis įgaliotinis dukart sustabdė; teigiamai vertina Vyriausiojo įgaliotinio biuro sprendimą ir pakartoja raginimą pakoreguoti subjekto teisės aktus pagal Konstitucinio Teismo nutartis; ragina Serbų Respublikos subjektą nedelsiant atšaukti ir panaikinti įstatymus dėl valstybinės nuosavybės ir nedelsiant nutraukti valstybinio turto perregistravimą Serbų Respublikos nuosavybe; griežtai smerkia Serbų Respublikos subjekto Nacionalinės Asamblėjos balsavimą dėl atskiros Aukštosios teismų ir prokuratūros tarybos įsteigimo ir jos išvadas, kuriomis ginčijamas Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinio Teismo darbas, raginama nesilaikyti jo galutinių ir privalomų sprendimų, o Konstitucinio Teismo teisėjas raginamas atsistatydinti;
40. reiškia gilų susirūpinimą dėl nepakankamos pažangos siekiant užkirsti kelią plačiai paplitusiai korupcijai ir ryškėjantiems valstybės užvaldymo, politinio kišimosi ir trukdymo, spaudimo ir bauginimo požymiams; ragina skaidriai naudoti ES finansinę paramą; pakartoja, kad reikia ištirti politinius ir administracinius ryšius su organizuotais nusikaltėliais; apgailestauja, kad nebuvo galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių aukšto lygio korupcijos bylose, nes taip skatinama nebaudžiamumo kultūra; primygtinai ragina valdžios institucijas laiku vykdyti baudžiamuosius procesus ir aktyviau dėti pastangas, kad būtų veiksmingai vykdomas baudžiamasis persekiojimas ir aukšto lygio korupcijos bylose būtų priimti galutiniai sprendimai;

41. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną priimti įstatymus dėl interesų konfliktų ir kovos su korupcija strategiją, visais administraciniais lygmenimis užtikrinti interesų konfliktų ir lobizmo taisyklių laikymąsi, pagal ES standartus stiprinti pranešėjų apsaugą ir užtikrinti, kad esamus įstatymus įgyvendintų nepriklausomos institucijos;
42. ragina skirti daugiau išteklių kovos su korupcija struktūroms ir didinti jų kompetenciją, taip pat aktyviai įtraukti jas į Kovos su korupcija valstybių grupės (GRECO) rekomendacijų įgyvendinimo procesą ir priimti šių struktūrų sąžiningumo planus; atkreipia dėmesį į veiksmingo visos šalies ir Europos teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo kovojant su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu pridėtinę vertę;
43. palankiai vertina tai, kad paskirtas Europos kovos su nusikalstamumu grėsmėmis daugiadalykės platformos nacionalinis koordinatorius, ir tikisi visapusiškai veiksmingo Bosnijos ir Hercegovinos bendradarbiavimo su Europolu ir Eurojustu; šiuo atžvilgiu palankiai vertina tai, kad pasirašytas taisyklių sąvadas dėl nacionalinio / bendro informacijos centro bendradarbiavimui su Europolu veikimo; ragina užtikrinti apsaugos nuo politinio kišimosi į policijos darbą priemones;
44. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną suderinti savo teisės aktus ir imtis kovos su pinigų plovimu bei su terorizmo finansavimu veiksmų;
45. teigiamai vertina veiksmus, kurių imtasi siekiant geriau suderinti viešųjų pirkimų teisės aktus su ES *acquis*, taip pat teigiamai vertina Viešųjų pirkimų agentūros priimtą profesinio sąžiningumo ir kovos su korupcija planą; pakartoja, kad viešųjų pirkimų procesas turi būti skaidrus, konkurencingas, jame turi būti užtikrintas vienodas požiūris, taip pat turi būti mažinamas piktnaudžiavimas viešaisiais ištekliais; tebėra susirūpinęs dėl šio sektoriaus pažeidžiamumo korupcijai ir pažeidimams ir ragina priimti viešųjų pirkimų įstatymą, kuriuo šie klausimai būtų pakankamai ir tinkamai išspręsti; todėl ragina įgyvendinti patobulinimus, be kita ko, stiprinant stebėsenos, valdymo ir paramos pajėgumus; ragina priimti griežtus ir veiksmingus teisės aktus dėl gamtinių išteklių naudojimo ir dėl didesnio skaidrumo bei sąžiningumo, ypač koncesijų srityje ir ypač dėl keleto didelio masto su Kinijos ir Vengrijos įmonėmis vykdomų projektų;

Susitaikymas, regioninis bendradarbiavimas ir geri kaimyniniai santykiai

46. dar kartą patvirtina nuoširdaus susitaikymo, bendradarbiavimo ir takaus sambūvio Bosnijoje ir Hercegovinoje svarbą ir ragina visas valdžios institucijas aktyviai skatinti ir užtikrinti prieigą prie tiesos, teisingumo ir neselektyvių kompensacijų; palankiai vertina vietos lygmens iniciatyvas, kuriomis pagerbiamos pilietinio karo aukos, Brčko apygardoje užbaigtą paminklą ir Vyriausiojo įgaliotinio biuro sprendimą iš dalies pakeisti įstatymą dėl Srebrenicos-Potočari memorialo ir kapinių 1995 m. genocido aukoms, kad būtų palengvintas memorialo centro darbas;
47. ragina Bosnijos ir Hercegovinos politinius ir religinius vadovus stengtis skatinti vienybę, įtraukumą, susitaikymą ir taiką; smerkia visą kiršinančią retoriką ir karo kurstymą, kurie Bosnijos ir Hercegovinos visuomenėje didina įtampą su susiskaidymą;
48. reiškia visapusišką solidarumą su visais karo nusikaltimais, nusikaltimais žmoniškumui, genocidą, etninę valymą, priverstinį perkėlimą, dingimus, žudymus, kankinimus ir seksualinę prievartą išgyvenusiais asmenimis ir jų šeimomis; griežtai smerkia visą

istorinį revizionizmą, įskaitant genocido neigimą, karo nusikaltimų ir karo nusikaltėlių šlovinimą, taip pat nustatytų faktų ir tribunolų užginčijimą, visų pirma vykdomą politinių lyderių, taip pat atminties vietų niokojimą; pabrėžia, kad tokie veiksmai ir retorika yra nepriimtini ir prieštarauja ES vertybėms; ragina tokiais atvejais veiksmingai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą; apgailestauja, kad po 2021 m. ankstesnio vyriausiojo įgaliotinio Valentino Inzko įvestų Baudžiamojo kodekso pakeitimų, pagal kuriuos šie veiksmai buvo kriminalizuoti, nebuvo pradėti jokie baudžiamieji procesai ir joks nusikaltėlis nebuvo patrauktas atsakomybėn;

49. ypač smerkia tai, kad buvo uždraustos eitynės Serbų Respublikos subjekto saugumo pajėgų Prijedore surengtų žudynių aukoms atminti; griežtai smerkia 2023 m. kovo 25 d. įvykdytus smurtinius išpuolius prieš du į Višegradą grįžusius asmenis ir primygtinai ragina Serbų Respublikos valdžios institucijas ištirti šiuos atvejus ir patraukti nusikalstamos veikos vykdytojus atsakomybėn;
50. teigiamai vertina tai, kad neišnagrinėtų karo nusikaltimų bylų sankaupos mažėja, tačiau apgailestauja, kad tai vis dar vyksta lėtai, o tai trukdo pasiekti strateginį tikslą išspręsti visas bylas; todėl ragina paspartinti baudžiamuosius procesus karo nusikaltimų bylose; atkreipia dėmesį į šioje srityje vis dar esamus teismų regioninio bendradarbiavimo trūkumus; taip pat yra susirūpinęs dėl to, kad kai kurie Bosnijos ir Hercegovinos teismuose nuteisti karo nusikaltėliai išvengia teisingumo, nes turi dvigubą pilietybę ir gyvena kitose valstybėse;
51. ragina valdžios institucijas užtikrinti peržiūrėtos nacionalinės karo nusikaltimų tyrimo strategijos įgyvendinimą, visų pirma tinkamai padalijant bylas prokuratūroms, sudėtingiausioms byloms suteikiant valstybės lygmens prioritetą; ragina valdžios institucijas priimti naują strategiją laikotarpiui po 2023 m.;
52. ragina suderinti teisės aktus, kuriais siekiama garantuoti įvairias nuo karo nukentėjusių civilių teises; teigiamai vertina tai, kad priimtas teisės aktas dėl nuo karo Brčko apygardoje ir Bosnijos ir Hercegovinos Federacijoje nukentėjusių civilių, kuriuo pripažįstamos ir suteikiamos vaikų teisės; ragina Serbų Respublikos subjektą priimti šios srities teisės aktą;
53. ragina valstybės valdžios institucijas priimti įstatymus dėl karo metu vykdytų kankinimų aukų; ragina remti Bosnijos ir Hercegovinos dalijimąsi patirtimi ir praktika, susijusia su pagalba per karą seksualinę prievartą patyrusiems asmenims, su subjektais, kurie dabar dirba su neteisėto, neišprovokuoto ir nepagrįsto Rusijos agresijos karo Ukrainoje seksualinės prievartos aukomis;
54. ragina dėti daugiau pastangų klausimui dėl dingusių asmenų išspręsti, be kita ko, įgyvendinti atitinkamus teisės aktus ir sukurti paramos jų šeimoms fondą; ragina viso regiono valdžios institucijas intensyviau bendradarbiauti ir keistis informacija;
55. pabrėžia, kad įgyvendinant Deitono taikos susitarimo VII priedą dėl pabėgėlių, šalies viduje perkeltų ir grįžusių asmenų padaryta nepakankama pažanga; pakartoja raginimą imtis papildomų priemonių ir konkrečių programų tvaraus grįžimo, sveikatos priežiūros, užimtumo, socialinės apsaugos, švietimo ir visapusiškos pagarbos tų asmenų teisėms srityje;

56. palankiai vertina tolesnį aktyvų Bosnijos ir Hercegovinos dalyvavimą regioniniame bendradarbiavime; pabrėžia regioninio bendradarbiavimo svarbą skatinant stabilumą, gerovę ir integraciją; pabrėžia įtraukčių regioninių iniciatyvų – tokių kaip Bendra regioninė rinka, ir jau veikiančių iniciatyvų – tokių kaip Adrijos ir Jonijos jūrų regiono iniciatyva, Vidurio Europos iniciatyva (CEI), EUSAIR ir Berlyno procesas, svarbą ir ragina užtikrinti jų tarpusavio sąveiką;
57. palankiai vertina neseniai sudarytus susitarimus vykstant Berlyno procesui dėl judėjimo laisvės turint asmens tapatybės korteles, dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos pripažinimo ir medicinos gydytojų, odontologų ir architektų profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir ragina juos greitai ratifikuoti; ragina Bosniją ir Hercegoviną sustiprinti bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis ir skubiai įvesti bevizį kelionių tarp Bosnijos ir Hercegovinos ir Kosovo režimą;
58. palankiai vertina bendrą ES ir Vakarų Balkanų deklaraciją dėl tarptinklinio ryšio sąnaudų; šiomis aplinkybėmis ragina valdžios institucijas, privačiojo sektoriaus subjektus ir visus suinteresuotuosius subjektus padėti pasiekti sutartus tikslus, kad nuo 2023 m. spalio 1 d. būtų gerokai sumažintos tarptinklinio ryšio kainos, o iki 2027 m. kainos būtų toliau mažinamos ir priartėtų prie vidaus kainų;
59. palankiai vertina Ministrų tarybos pasirengimą Vakarų Balkanų šalių skaitmeniniam aukščiausiojo lygio susitikimui, kuris vyks 2023 m. spalio 2 d. Sarajeve;

Pagrindinės laisvės ir žmogaus teisės

60. pabrėžia itin svarbų nepriklausomos žiniasklaidos vaidmenį laiku perduodant tikslią ir skaidrią informaciją; griežtai smerkia išpuolius ir grasinimus, šmeižto kampanijas, įžeidinėjimus, bauginimą ir strateginius ieškinius dėl visuomenės dalyvavimo, nukreiptus prieš žurnalistus ir žiniasklaidos darbuotojus, taip pat ir ieškinius, kuriuos reiškia politikai ir vieši asmenys, įskaitant pastaruoju metu vykdytą puolimą prieš žurnalistus Aleksandarą Trifunovićų ir Nikolą Moračą, ir privačių įmonių reiškiamus ieškinius; primygtinai reikalauja tinkamų, sisteminių ir veiksmingų paskesnių teisminių veiksmų ir žurnalistų apsaugos, be kita ko, taikant specialias apsaugos priemones, numatytas baudžiamajame kodekse, ir gerinant prokurorų bei teisėjų gebėjimus; pabrėžia, kad svarbu užtikrinti žiniasklaidos nuosavybės skaidrumą ir visuomeninio transliavimo sistemos finansinį tvarumą; ragina ES didinti finansinę ir techninę paramą kokybiškos žiniasklaidos ir žurnalistikos mokymams, ypač skirtiems tiriamosios žurnalistikos ir nepriklausomoms žiniasklaidos priemonėms;
61. yra labai susirūpinęs dėl Serbų Respublikos subjekto baudžiamojo kodekso pakeitimų, kuriais vėl įvedamos baudžiamosios sankcijos už garbės ir orumo įžeidimus, ir jų nagrinėjimo parlamente; primygtinai ragina Serbų Respublikos subjektą atšaukti pakeitimus ir užtikrinti visišką žodžio laisvės ir žiniasklaidos apsaugą;
62. pabrėžia, kad svarbu užtikrinti tinkamą atstovavimą mažumų ir pažeidžiamų asmenų grupėms viešojoje žiniasklaidoje, taip pat žiniasklaidos pliuralizmą, atstovavimą visoms bendruomenėms bei kultūroms ir turinio prieinamumą visomis valstybinėmis kalbomis;

63. palankiai vertina tai, kad filmas „Quo Vadis, Aida?“ gavo 2022 m. Europos Parlamento ir Europos kino akademijos LUX žiūrovų apdovanojimą; tačiau yra susirūpinęs, kad Serbų Respublikos valstybinis transliuotojas atsisakė rodyti šį filmą apie Srebrenicos genocidą; smerkia tai, kad kai kurios Serbų Respublikos savivaldybės skyrė viešąjį finansavimą propagandiniam revizionistiniam filmui „Serbų Respublika: kova už laisvę“;
64. smerkia visų formų diskriminaciją, segregaciją, smurtą ir neapykantos retoriką, nukreiptą prieš moteris, mažumas, įskaitant etnines mažumas, LGBTIQ asmenis, neįgaliuosius, pabėgėlius, perkeltus asmenis ir persikeliančius asmenis, ir ragina Bosniją ir Hercegoviną užtikrinti jų apsaugą ir pagrindines laisves; ragina užtikrinti galimybę naudotis veiksminga teisine gynyba ir tokiais atvejais nedelsiant pradėti baudžiamąjį persekiojimą; ragina Bosniją ir Hercegoviną apsaugoti ir stiprinti visų mažumų teises visoje šalyje, įskaitant jų teises dalyvauti demokratiniuose rinkimuose; primena, kad būtina stiprinti žmogaus teisių ombudsmeno nepriklausomumą ir veiksmingumą; ragina veiksmingai taikyti kovos su diskriminacija ir žmogaus teisių politiką; ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas rinkti statistinius duomenis apie neapykantos nusikaltimus, skirstant juos į kategorijas pagal motyvus;
65. pažymi, kad politikoje, viešajame gyvenime ir aukštesnių rangų saugumo tarnybų pareigybėse yra per mažai moterų ir kad poveikio lyties atžvilgiu vertinimai nėra atliekami taip, kaip to reikalaujama pagal įstatymus; ragina Bosniją ir Hercegoviną užtikrinti lyčių lygybę visais viešojo ir privataus gyvenimo aspektais; ragina suderinti teisės aktus dėl lyčių lygybės su Stambulo konvencija ir parengti reikiamas strategijas; smerkia incidentus Bania Lukoje minint Tarptautinę moters dieną; griežtai smerkia moterų žudymo dėl lyties atvejų daugėjimą ir ragina Bosniją ir Hercegoviną dėti daugiau pastangų, kad būtų užkirstas kelias smurtui prieš moteris, institucijos imtųsi priemonių dėl seksualinio smurto ir smurto lyties pagrindu, būtų renkami duomenys apie moterų žudymą dėl lyties, didinama parama aukoms ir gerinamos galimybės pasinaudoti ta parama, teikiama teisinė pagalba ir saugus būstas, taip pat ragina steigti seksualinio smurto aukoms skirtus krizių centrus; pakartoja, kad Bosnija ir Hercegovina turėtų paspartinti baudžiamąjį persekiojimą už seksualinio smurto nusikaltimus, nuo karo nusikaltimų nukentėjusioms moterims išmokėti kompensacijas ir užtikrinti liudytojų apsaugą;
66. palankiai vertina Bosnijoje ir Hercegovinoje 2022 m. vykusią trečiųjų LGBTI asmenų eitynių sėkmę, bet apgailestauja, kad organizuojant šį renginį kilo administracinių kliūčių ir diskriminacijos atvejų; palankiai vertina 2021–2024 m. LGBTI veiksmų plano Bosnijai ir Hercegovinai priėmimą ir ryšių centro, kuris prižiūrėtų nusikaltimus prieš LGBTIQ asmenis ir neapykantos nusikaltimus, įsteigimą Kantonų prokuratūrose; ragina Bosniją ir Hercegoviną imtis praktinių priemonių, kad būtų skatinama įtrauktis ir užkirstas kelias smurtui prieš LGBTIQ bendruomenę, be kita ko, į baudžiamųjų kodeksų nuostatas dėl neapykantos nusikaltimų įtraukiant nusikaltimus dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės;
67. reiškia susirūpinimą dėl politinių kliūčių LGBTIQ aktyvistams naudotis susirinkimų laisve ir tam tikrų politikų skleidžiamą smurto kurstymą; smerkia draudimą Bania Lukoje visuomenei rinktis solidarizuojantis su aktyvistais, žurnalistais ir LGBTIQ asmenimis; griežtai smerkia vėliau Bania Lukoje įvykusius smurtinius išpuolius ir

spaudimą žurnalistams bei aktyvistams, taip pat nepakankamus policijos veiksmus, kad tam būtų užkirstas kelias; taip pat smerkia Serbų Respublikos subjekto vadovų planus priimti naują įstatymą, kuriuo LGBTIQ asmenims bus draudžiama patekti į švietimo įstaigas;

68. ragina stiprinti romų mažumos teisių, įskaitant tokių asmenų galimybes naudotis viešosiomis paslaugomis, švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugomis, apsaugą; smerkia tebesitęsiančią šių asmenų, ypač besimokančių romų vaikų segregaciją ir diskriminavimą; pabrėžia neproporcingą romų tautos skurdą; šiomis aplinkybėmis palankiai vertina Romų įtraukties veiksmų plano priėmimą;
69. pažymi, kad neįgalūs asmenys, ypač vaikai, Bosnijoje ir Hercegovinoje yra vieni iš labiausiai marginalizuotų grupių; pakartoja raginimą Bosnijai ir Hercegovinai užtikrinti jų apsaugą, parengti ir priimti strategiją dėl deinstitucionalizavimo, užtikrinti neįgaliems asmenims orų gyvenimą, laikantis Neįgaliųjų teisių konvencijos, kurią Bosnija ir Hercegovina yra pasirašiusi; pabrėžia vienodų galimybių naudotis parama būtinybę; apgailestauja, kad daug neįgalių vaikų vis dar yra apgyvendindami institucijose;
70. ragina Bosnijos ir Hercegovinos Federaciją, Serbų Respublikos subjektą ir Brčko apygardą parengti įstatymo projektą dėl teisinio lyties pripažinimo pagal asmens apsisprendimą, vadovaujantis Europos žmogaus teisių centro praktika ir Pasaulio sveikatos organizacijos TLK-11 redakcija, kuri įsigaliojo 2022 m. sausį ir kurioje translytės tapatybės nebėra laikomos patologija jokiose gyvenimo srityse;
71. palankiai vertina Federacijos lygmeniu padarytą pažangą rengiant įstatymą, kuriuo tos pačios lyties poroms būtų suteikta galimybė naudotis partnerystės teisėmis; ragina vyriausybę neatidėliojant parengti šio įstatymo projektą; ragina Serbų Respublikos subjektą ir Brčko apygardą taip pat inicijuoti procesus, kad būtų parengti teisės aktai dėl tos pačios lyties asmenų partnerystės pripažinimo, kad visoje šalyje tos pačios lyties asmenų poroms būtų sudarytos vienodos sąlygos;
72. pabrėžia nediskriminacinio, įtraukaus ir kokybiško švietimo svarbą, be kita ko, užtikrinant, kad mokymo programos būtų įtraukesnės, būtų atsižvelgiama į kultūrinę ir kalbinę įvairovę, būtų pašalintas faktų neatitinkantis turinys, kuriuo skatinamas susiskaidymas, ir būtų ugdomas kritinis mąstymas; pakartoja savo raginimą laikantis teismų sprendimų skubiai nutraukti vykdomą diskriminacinę „dviejų mokyklų po vienu stogu“ praktiką; primygtinai rekomenduoja į švietimo procesą įtraukti susitaikymą; ragina Bosniją ir Hercegoviną mažinti administracines kliūtis moksleiviams, kurie nori tęsti savo ugdymą kitame kantone ar subjekte;
73. pripažįsta svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį didinant demokratinių visuomenių atsparumą ir tobulinant reformų procesus; remia intensyvesnį Bosnijos ir Hercegovinos piliečių dalyvavimą politikos formavimo forumuose, pavyzdžiui, visos šalies piliečių asamblėjoje, ir pažymi gerai susipažinęs su jo politikos rekomendacijomis; ragina valdžios institucijas kurti aplinką, kuri būtų palanki darbui, ir sistemškai pasmerkti visus grasinimus, persekiojimą, išpuolius ir bauginimą, įskaitant skleidžiamą politikų ir viešų asmenų, strateginius ieškinius dėl visuomenės dalyvavimo, nukreiptus prieš žmogaus teisių gynėjus ir pilietinės visuomenės aktyvistus, ir traukti už tai

atsakomybėn, ragina vesti aktyvų ir atvirą dialogą su pilietine visuomene ir ją įtraukti į ES integracijos procesą;

74. ragina stiprinti susirinkimų laisvės, asociacijų laisvės ir saviraiškos laisvės apsaugą ir skatinimą, be kita ko, suderinant teisės aktus su Europos ir tarptautiniais standartais; smerkia Serbų Respublikos subjekto vyriausybės sprendimą priimti Įstatymo dėl NVO projektą, kuriuo būtų siaurinama pilietinės visuomenės veiksmų erdvė ir dėl kurio kultų daugelio jos organizacijų veiklos kriminalizavimo ir gaunančiųjų tarptautinį finansavimą pripažinimo tarptautiniais agentais pavojus; ragina Serbų Respublikos Nacionalinę Asamblėją nepriimti šio teisės akto;
75. pakartoja, jog reikalinga solidarumu grindžiama migracijos ir prieglobsčio valdymo tvarka (be kita ko, sulaikymo centruose), kuria būtų stiprinamos žmogaus teisės ir tarptautinė teisė, ir tinkamas, orus ir sąžiningas priėmimo pajėgumų paskirstymas visoje šalyje, o kad būtų užtikrinta stebėseną, į atsakomuosius priėmimo veiksmus turi būti veiksmingai įtraukiami pilietinės visuomenės veikėjai; pažymi būtinybę bendradarbiauti ir koordinuoti veiksmus su kaimyninėmis ES valstybėmis; pabrėžia negražinimo principą ir nežmoniško elgesio su grįžusiais asmenimis draudimą; pripažįsta nuolatines pastangas gerinti vietos ir tarptautinio lygmens koordinavimą; palankiai vertina tai, kad pradėtos derybos dėl Bosnijos ir Hercegovinos susitarimo dėl atnaujinto statuso su Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (FRONTEX) ir ragina jas laiku užbaigti, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos geriau apsaugoti ir valdyti jos sienas, laikantis pagrindinių teisių ir tarptautinių standartų; apgailestauja dėl nuolatinių migracijos ir sienų valdymo trūkumų, nors ES teikia Bosnijai ir Hercegovinai didelę finansinę paramą, ir ragina didinti atsako į krizes pajėgumus; reiškia didelį susirūpinimą dėl pranešimų apie smurtinio apgrėžimo į Bosniją ir Hercegoviną atvejus; pabrėžia, kad reikia didinti šios srities ES lėšų, ypač lėšų, kurias naudoja Tarptautinė migracijos organizacija, skirstymo ir panaudojimo skaidrumą bei demokratinę priežiūrą; yra susirūpinęs dėl pranešimų apie netinkamas priėmimo sąlygas iš ES lėšų finansuojamame centre Lipoje;
76. palankiai vertina tai, kad priimta 2021–2025 m. migracijos ir prieglobsčio strategija, ir ragina Bosniją ir Hercegoviną skubiai priimti susijusį veiksmų planą; ragina Bosniją ir Hercegoviną gerinti prieglobsčio procedūrų spartą, trukmę ir kokybę, taip pat gerinti gyvenimo sąlygas ir saugumą laikino priėmimo centruose;
77. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną dėti daugiau pastangų kovojant su tarpvalstybiniu nusikalstamumu, visų pirma prekyba žmonėmis ir neteisėta prekyba ginklais; pabrėžia, kad būtina tobulinti pasienio policijos mokymus ir pajėgumus, ir atkreipia dėmesį į Komisijos 2022 m. iš PNPP III fondo šiam tikslui skirtus 5 mln. EUR;
78. ragina Bosniją ir Hercegoviną savo vizų politiką visiškai suderinti su ES vizų politika, kad būtų užtikrinta gerai valdoma migracijos ir saugumo aplinka;

Socialinės ir ekonominės reformos

79. palankiai vertina tai, kad priimta viešųjų finansų valdymo reformos visais valdžios sektoriaus lygmenimis strategija, 2023–2025 m. ekonominių reformų programa, 2023–

2025 m. laikotarpio Biudžeto įstatymo projektas ir biudžeto pagrindų dokumentas ir ragina juos kruopščiai įgyvendinti; primygtinai ragina valdžios institucijas sukurti veiksmingas vidaus kontrolės sistemas, biudžeto skaidrumo ir tvaraus biudžeto priemonės valstybės institucijoms; pripažįsta, kad valstybės lygiu tinkamai atnaujintas sprendimų priėmimo procesas, ir palankiai vertina pagerėjusias Bosnijos ir Hercegovinos valstybės kredito perspektyvas laiku suformavus valstybės lygmens vyriausybę ir suteikus jai šalies kandidatės statusą;

80. ragina Bosniją ir Hercegoviną skirti pirmenybę skurdo, nelygybės mažinimo, socialinės apsaugos, konkurencingumo ir verslo aplinkos gerinimo priemonėms, taip pat ekonominei ir socialinei sanglaudai, ekonomikos įvairovės didinimui ir teisės aktų PVM ir akcizų srityje suderinimui su ES teisės nuostatomis; taip pat ragina Bosniją ir Hercegoviną skatinti skaitmeninę ir žaliąją pertvarkas, mažinti neformalią ekonomiką, spręsti nedarbo ir skurdo, ypač jaunų žmonių, moterų ir pažeidžiamoje padėtyje atsidūrusių asmenų, tokių kaip kaimo vietovių gyventojai, romai, vaikai ir vyresnio amžiaus žmonės, problemas; ragina sukurti tinkamą institucinę ir reguliavimo sistemą, įskaitant priežiūros institucijas, kad būtų geriau valdomas ir depolitizuotas viešasis sektorius;
81. ragina skubiai imtis priemonių siekiant spręsti nuolatinio didelio protų nutekėjimo problemą; ragina Bosniją ir Hercegoviną spręsti jaunimo nedarbo problemą, be kita ko, įgyvendinant užimtumo ir verslumo skatinimo politiką ir programas; pabrėžia, kad Vakarų Balkanuose svarbu plėtoti Jaunimo garantijų iniciatyvą, taip pat pabrėžia švietimo svarbą skatinant socialinę įtrauktį bei ekonominę plėtrą ir ragina Bosniją ir Hercegoviną investuoti į švietimą ir mokymą;
82. palankiai vertina Bosnijos ir Hercegovinos asociaciją su programa „Europos horizontas“ ir tai, kad priimta 2021–2027 m. programa „Kūrybiška Europa“; palankiai vertina 10 mln. EUR vertės ES paramą sveikatos sektoriaus reformai Bosnijoje ir Hercegovinoje ir ES paramą Bosnijos ir Hercegovinos sveikatos sektoriaus stiprinimui įgyvendinant programą „ES – sveikatos labui“; palankiai vertina visapusišką Bosnijos ir Hercegovinos narystę ES civilinės apsaugos mechanizme ir giria Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas bei piliečius už skubiai suteiktą pagalbą Turkijos ir Sirijos žmonėms po 2023 m. vasario 6 d. žemės drebėjimo;

Energetika, aplinka, darnus vystymasis ir junglumas

83. palankiai vertina 1 mlrd. EUR dydžio Komisijos paramos Vakarų Balkanams, teikiamos ES dotacijomis, paketą, skirtą padėti Vakarų Balkanams įveikti energetikos krizę, įskaitant Bosnijai ir Hercegovinai iš karto iš biudžeto skirtą 70 mln. EUR paramą, iš kurios labiausiai pažeidžiamiems namų ūkiams padedama švelninti kainų kilimo poveikį ir remiamas efektyvus energijos vartojimas gyvenamojo būsto ir verslo sektoriuose; pabrėžia, kad ekstremaliosioms situacijoms skirtos lėšos turi būti naudojamos paramai, kad Bosnijoje ir Hercegovinoje energija būtų vartojama efektyviai ir būtų sukurta atsinaujinančiąja energija grindžiama sistema, atitinkanti „REpowerEU“; rekomenduoja stiprinti Bosnijos ir Hercegovinos integraciją į Europos energijos rinką, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad reikia sumažinti energetinę priklausomybę nuo Rusijos jai pradėjus viso masto invaziją ir agresijos karą prieš Ukrainą; palankiai vertina

iniciatyvą „Global Gateway“, skirtą Balkanų elektros linijos koridoriui, ir ragina ją skubiai įgyvendinti;

84. primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną baigti rengti ir priimti plataus užmojo, patikimą ir darnų 2021–2030 m. nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą; pakartoja, kad reikia priimti būtinus teisės aktus dėl dujų, elektros energijos, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo, vadovaujantis Energijos bendrijos sutartimi ir Vakarų Balkanų žaliają darbotvarkę, Švarios energijos dokumentų rinkiniu ir kitais ES standartais bei klimato apsaugos ir energetikos politikos tikslais, ir užtikrinti visišką teisės aktų dėl veikiančios energijos rinkos suderinimą;
85. pabrėžia, kad svarbu sparčiai įvairinti energijos išteklius, kaip numatyta šalies įsipareigojimuose dėl priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo; ragina Bosniją ir Hercegoviną vengti įgyvendinti ir nutraukti projektus strateginiuose sektoriuose, įskaitant energetikos infrastruktūrą, kuriais didinama šalies priklausomybė nuo Rusijos ir Kinijos; palankiai vertina Bosnijos ir Hercegovinos federalinės vyriausybės pranešimą apie sprendimą atmesti pasiūlymą dėl alternatyvaus Kinijos subrangovo siūlomai „Tuzla 7“ anglimis kūrenamai elektrinei;
86. palankiai vertina tai, kad Sarajevas pasirinktas dalyvauti ES 100 neutralaus poveikio klimatui ir pažangiųjų miestų iki 2030 m. misijoje, kuriai 2022–2023 m. iš programos „Europos Horizontas“ bus skirtas 360 mln. EUR finansavimas;
87. ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas paspartinti projektų pagal Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planą įgyvendinimą, kad šalis galėtų sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, taip užsitikrindama galimybę jo atsisakyti ir įgyvendinti Žaliosios darbotvarkės tikslus; pabrėžia, kad žalioji ir skaitmeninė pertvarka bei tvarios jungtys yra regioninę ekonominę integraciją ir integraciją su ES skatinantis veiksnys;
88. ragina Bosnijos ir Hercegovinos subjekto vyriausybės didinti projektų planavimo skaidrumą įtraukiant visuomenę ir konsultuojantis su vietos bendruomenėmis, mokslo srities specialistais ir pilietine visuomene; pabrėžia, jog reikia gerinti *ex ante* visapusišką strateginį aplinkosauginį vertinimą ir laikytis nuostatų dėl poveikio aplinkai vertinimų; pabrėžia, kad svarbu investicijas naudoti skaidriai ir veiksmingai;
89. pažymi teigiamus pokyčius aplinkos apsaugos srityje ir giria vietos aplinkosaugos organizacijų ir pilietinės visuomenės aktyvistų darbą; ragina Bosniją ir Hercegoviną aplinkos klausimus integruoti į įvairių sektorių politiką ir už aplinkos srities nusikaltimus vykdyti griežtesnį baudžiamąjį persekiojimą; primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną griežtai taikyti aplinkos apsaugos įstatymus ir priemones, kurie užkirstų kelią kasybos mokslinių tyrimų ir kasyklų eksploatavimo poveikiui aplinkai ir jį sumažintų; ragina Bosniją ir Hercegoviną padidinti saugomų gamtinių teritorijų skaičių ir plotą ir išsaugoti dabartinių nacionalinių parkų bei kitų saugomų teritorijų vientisumą;
90. yra labai susirūpinęs dėl upių taršos; primygtinai ragina Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijas kovoti su dirvožemio ir vandens tarša, saugoti savo upes, taip pat ir nuo žalingo mažų hidroelektrinių poveikio, toliau derinti savo teisės aktus su ES *acquis* dėl vandens kokybės ir gamtos apsaugos ir reikšmingai pagerinti atliekų tvarkymą, be

kita ko, priimant visos šalies strategiją, kurioje ypač daug dėmesio būtų skirta išteklių vartojimo efektyvumui ir žiedinės ekonomikos priemonėms;

91. ragina Bosniją ir Hercegoviną inicijuoti veiksmingas oro kokybės apsaugos ir gerinimo programas stipriai užterštuose Bosnijos ir Hercegovinos miestuose, ypač Sarajeve; šiuo atžvilgiu palankiai vertina Ministrų Tarybos priimtą iniciatyvą, kuria siekiama sumažinti gyvenamųjų pastatų šildymo ir eismo sektoriuose išmetamą oro teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį; ragina ir Bosniją ir Hercegoviną sumažinti tarpvalstybines oro teršalų pernašas;
  92. pažymi, kad Bosnija ir Hercegovina turi dėti papildomas pastangas, kad labiau suderintų ir veiksmingai įgyvendintų ES *acquis* visose transporto srityse; pabrėžia, kad reikia stiprinti vidaus ir regioninį suderinimą ir junglumą; primena, kad būtinos junglumo reformos priemonės ir suderinimas su transeuropiniu tinklu ir transeuropiniu energetikos tinklu; palankiai vertina Europos investicijas į Bosnijos ir Hercegovinos kelių ir geležinkelių infrastruktūrą, ypač Vc koridoriaus plėtrą, nes tai pagerins ekonominius mainus ir junglumą su Vakarų Balkanų regionu;
-
- ◦
93. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai, Tarybai, Komisijai, pirmininkaujanti valstybei narei, Bosnijos ir Hercegovinos Ministrų Tarybai, Bosnijos ir Hercegovinos Parlamentinei Asamblėjai, Bosnijos ir Hercegovinos Federacijos, Serbų Respublikos ir Brčko apygardos vyriausybėms ir parlamentams ir dešimties kantonų vyriausybėms, taip pat Vyriausiojo įgaliotinio biurui.

AIŠKINAMOJI DALIS

Bosnijos ir Hercegovinos gyventojai ne kartą parodė, kad savo valstybei pasirinko europinę ateitį. Šalies kandidatės statuso suteikimas – aiškus pripažinimas, kad jie nepaliaujamai dirba siekdami pertvarkyti šalį. Tai taip pat įspėjamasis raginimas šalies politiniams vadovams, kurie turi atsisakyti asmeninių interesų ir pradėti dirbti visų Bosnijos ir Hercegovinos piliečių labai ir galiausiai įgyvendinti labai reikalingas reformas.

Tektoniniai geopolitiniai, socialiniai, technologiniai ir aplinkos pokyčiai nepalieka vietos dviprasmiškumui ir dvejonėms. Solidarumas ir bendradarbiavimas yra vienintelės prieinamos priemonės bendriems iššūkiams ir grėsmėms įveikti. Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą sustiprino šią būtinybę ir plačiau atvėrė ES duris partneriams, kurie įgyvendina reformas ir užtikrina kompleksinį suderinimą su bendra politika.

Esant politinei valiai ir įsipareigojimui, įsivaizduojamus pasiteisinimus ir realų susipriešinimą galima įveikti susitaikymu ir bendradarbiavimu. Institucinėmis ir konstitucinėmis reformomis turi būti užtikrintas nediskriminavimas ir sklandus perėjimas nuo Deitono prie Briuselio, sukuriant tvirtą pagrindą taikiai ir veikiančiai valstybei, kurioje visi piliečiai turi lygias galimybes formuoti savo šalies politinį ir visuomeninį gyvenimą.

Svarbu priminti nepriklausomos pilietinės visuomenės, žiniasklaidos, valstybės tarnautojų ir pareigūnų pastangas sudaryti sąlygas Bosnijai ir Hercegovinai tapti gyvybinga ir klestinčia daugiakultūre valstybe.

Europos Parlamentas ir toliau tvirtai remia Bosnijos ir Hercegovinos kelią į Europą, grindžiamą demokratine pertvarka ir teisine valstybe. ES toliau teiks didelę finansinę ir techninę paramą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos šalies pertvarkai ir pažangai. Šalies politiniai lyderiai ir visuomenė turi pasinaudoti galimybėmis pereiti nuo susiskaldymo prie gyvybingo demokratinio pliuralizmo visos šalies ir jos gyventojų labui.

Atėjo laikas pasinaudoti galimybe ir daryti pažangą Bosnijos ir Hercegovinos politinių, socialinių ir ekonominių reformų srityje.

INFORMACIJA APIE PRIĖMIMĄ ATSAKINGAME KOMITETE

Priėmimo data	27.6.2023
Galutinio balsavimo rezultatai	+: 63 -: 9 0: 3
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę nariai	Alexander Alexandrov Yordanov, François Alfonsi, Maria Arena, Petras Auštrevičius, Traian Băsescu, Anna Bonfrisco, Fabio Massimo Castaldo, Susanna Ceccardi, Włodzimierz Cimoszewicz, Katalin Cseh, Anna Fotyga, Michael Gahler, Kinga Gál, Giorgos Georgiou, Karol Karski, Dietmar Köster, Andrius Kubilius, Ilhan Kyuchyuk, Jean-Lin Lacapelle, David Lega, Miriam Lexmann, Nathalie Loiseau, Antonio López-Istúriz White, Jaak Madison, Lukas Mandl, Thierry Mariani, Mariša Matias, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Sven Mikser, Francisco José Millán Mon, Matjaž Nemeč, Demetris Papadakis, Kostas Papadakis, Tonino Picula, Thijs Reuten, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Jacek Saryusz-Wolski, Mounir Satouri, Radosław Sikorski, Jordi Solé, Harald Vilimsky, Viola von Cramon-Taubadel, Thomas Waitz, Witold Jan Waszczykowski, Charlie Weimers, Isabel Wiseler-Lima, Salima Yenbou, Tomáš Zdechovský, Bernhard Zimniok, Željana Zovko
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę pavaduojantys nariai	Ioan-Rareș Bogdan, Marc Botenga, Angel Dzhambazki, Markéta Gregorová, Rasa Juknevičienė, Andrey Kovatchev, Katrin Langensiepen, Karsten Lucke, Alessandra Moretti, María Soraya Rodríguez Ramos, Bert-Jan Ruissen, Christian Sagartz, László Trócsányi, Mick Wallace
Posėdyje per galutinį balsavimą dalyvavę pavaduojantys nariai (209 straipsnio 7 dalis)	João Albuquerque, Margrete Auken, Clare Daly, Cyrus Engerer, Hélène Fritzon, Irena Joveva, César Luena, Antonio Maria Rinaldi, Marco Zullo

GALUTINIS VARDINIS BALSAVIMAS ATSAKINGAME KOMITETE

63	+
ECR	Angel Dzhambazki, Anna Fotyga, Karol Karski, Jacek Saryusz-Wolski, Witold Jan Waszczykowski
ID	Anna Bonfrisco, Susanna Ceccardi, Antonio Maria Rinaldi
NI	Fabio Massimo Castaldo
PPE	Alexander Alexandrov Yordanov, Traian Băsescu, Ioan-Rareș Bogdan, Michael Gahler, Rasa Juknevičienė, Andrey Kovatchev, Andrius Kubilius, David Lega, Miriam Lexmann, Antonio López-Istúriz White, David McAllister, Lukas Mandl, Vangelis Meimarakis, Francisco José Millán Mon, Christian Sagartz, Radosław Sikorski, Isabel Wiseler-Lima, Tomáš Zdechovský, Željana Zovko
RENEW	Petras Auštrevičius, Katalin Cseh, Irena Joveva, Ilhan Kyuchyuk, Nathalie Loiseau, María Soraya Rodríguez Ramos, Salima Yenbou, Marco Zullo
S&D	João Albuquerque, Maria Arena, Włodzimierz Cimoszewicz, Cyrus Engerer, Hélène Fritzon, Dietmar Köster, Karsten Lucke, César Luena, Sven Mikser, Alessandra Moretti, Matjaž Nemeč, Demetris Papadakis, Tonino Picula, Thijs Reuten, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos
The Left	Clare Daly, Marisa Matias, Mick Wallace
Verts/ALE	François Alfonsi, Margrete Auken, Markéta Gregorová, Katrin Langensiepen, Mounir Satouri, Jordi Solé, Viola von Cramon-Taubadel, Thomas Waitz

9	-
ECR	Charlie Weimers
ID	Jean-Lin Lacapelle, Jaak Madison, Thierry Mariani, Harald Vilimsky, Bernhard Zimniok
NI	Kinga Gál, Kostas Papadakis, László Trócsányi

3	0
ECR	Bert-Jan Ruissen
The Left	Marc Botenga, Giorgos Georgiou

Sutartiniai ženklai:

+ : už

- : prieš

0 : susilaikė